

C:\Users\Plazma\Desktop\Knihy pdb\B\BAKALÁŘ Eduard\Bakalář Eduard - Co ženy umějí a muži nevědí.pdb

PDB Name: Co ženy umějí a muži nevědí
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Co ženy umějí a muži nevědí
Sociální inteligence mužů a žen

autor: Eduard Bakalář

Publikováno se souhlasem autora a redakce časopisu Vesmír [X1], přírodovědeckého časopisu České akademie věd [X2].

Zrcadlo internetového měsíčníku Natura (<http://natura.baf.cz/>),
mail: natura@snisnet.cz

Časopis vychází jednou měsíčně, nové číslo vychází nejpozději těsně před koncem předchozího měsíce.

Všechny články jsou přehledně uspořádány v knihovně, která čtenářům umožňuje vybrat si články podle svého vlastního zájmu.

Pokusím se shrnout rozdíly v sociální inteligenci mužů a žen. Postřehy různých myslitelů mne přivedly k vymezení oblastí, v nichž se muži orientují obtížněji než ženy. Mluvím-li o mezerách ve schopnostech mužů, nemám na mysli ty, které se mohou vyskytnout v jejich loveckých, válečnických i řemeslných dovednostech, obchodu, vědě, technice či umění. V těchto oblastech si totiž muži ve srovnání s ženami vedou lépe. Například jedna z našich encyklopedií vypočítává 1000 nejvýznamnějších objevů a vynálezů, přičemž jejich autory je 992 mužů a 8 žen. Jinak je tomu se sociální inteligencí. K té patří znalost lidí, lidské povahy, lidských potřeb, motivů a slabostí.

Co patří k sociální inteligenci mužů a žen

- * komunikační schopnosti: a) dovednost získat, přesvědčit lidi (vědět, jakými argumenty, sliby, jakým chováním je lze ovlivnit), b) rozumět tomu, co lidé říkají, resp. co vlastně chtějí říci, např. i neverbálními signály, c) ale také prohlédnout manipulaci a odmítnout ji,
- * schopnost předvídat jednání jiných lidí,
- * schopnost rozeznat přetvářku či lež od pravdy,
- * schopnost vcítit se do vnitřního stavu jedince nebo i celé skupiny,
- * znalost přirozenosti člověka (tj. mít dobrý přehled o motivech, potřebách a hodnotách člověka, jinými slovy vědět, co lidmi hýbe).

Uvedeme-li, řekněme 14 jmen nejvýznamnějších znalců lidské povahy, pak to jsou pouze muži: Šalamoun (asi 960 - 935 př. Kr.), Sokrates (469 - 399 př. Kr.), sv. Augustin (354 - 430), N. Machiavelli (1469 - 1527), W. Shakespeare (1564 - 1616), F. Rochefoucauld (1613 - 1680), J. Fouché (1759 - 1820), F. M. Dostojevskij (1821 - 1881), S. Freud (1856 - 1939), Doylův Sherlock Holmes (1859 - 1936), J. Goebbels (1897 - 1945), E. Berne (1910 - 1970).

Přesto jsou podle mého názoru lepšími praktickými znalci lidské povahy v průměru ženy, i když to vůbec nezveřejňují (a možná právě proto). Potvrzují to však některé výzkumy z oblasti sociální vnímavosti i různé statistické ukazatele. Tak například ženy žijí déle, nehrnou se do politiky ani do války, dopouštějí se podstatně (asi 6,5krát) méně trestných činů než muži. V rozvodových řízeních si vedou velice úspěšně. Zdá se, že z uvedených hledisek jsou moudřejší, znalejší světa, poměrů a lidí, což může být kromě např. genetického programování dáno i vyšší mírou sociální inteligence.

Proč tomu tak je?

Pro zodpovězení této otázky se obrátíme na evoluční psychologii, která nám může nabídnout hned dvě výkladové linie. Aplikace zákonů přírodního výběru se totiž nutně vztahuje i na výše zmíněnou sociální inteligenci, resp. na její důležité složky.

- * Jedna linie souvisí se strategií reprodukčního úspěchu jedince.

Můžeme ji formulovat zhruba takto:

Aby muž přežil a byl reprodukčně úspěšný (včetně výchovy svých potomků) musel být především dobrý lovec, válečník, řemeslník, zemědělec, obchodník, zaměstnanec apod. Sociální inteligenci potřeboval také, ale většinou nebyla

jeho hlavní dovednosti.

Aby žena přežila a byla reprodukčně úspěšnou matkou, musela si hlavně umět nalézt, zvolit a získat zdatného partnera. Přírodní výběr u žen posiloval sociální inteligenci, zejména sociální vnímavost, neboť tu žena potřebovala k zhodnocení a výběru nejen dárce kvalitních genů, ale i budoucího přispívajícího ochránce a zaopatřovatele (partnera, manžela). Nejlépe obojí najednou, avšak uplatňuje se i "dělený přístup" (geny od jednoho, pomoc od druhého muže). To bylo a je prioritou ženy.

* Druhá linie souvisí se strategií párování a s výběrem partnerů.

Ztotožňují se s posledními a zcela přesvědčivými poznatky evoluční psychologie (Buss, 1999), že to jsou spíše ženy, které si vybírají partnera. Muži se dříve domnívali, že je to naopak, a mnozí se tak domnívají dodnes. Ženy pravidelně hodně vybírají a zvažují své dlouhodobější partnery. Muž, kterého nakonec žena získá, bude nejlepším z těch, kteří jsou v jejím akčním teritoriu k dispozici. Komu dá přednost, budou-li se muži lišit mírou sociální inteligence?

V myšlenkovém experimentu uvažujeme dva vyhraněnější typy mužů, kteří budou sice vyrovnáni v mnoha důležitých ukazatelích - věk, zdraví, atraktivnost, socioekonomický status (tedy majetek a příjem) - budou se však lišit mírou sociální inteligence.

1. typ (s nižší sociální inteligencí): Snaží se dobře vydělávat, tedy i zaopatřovat, a je tvrdý, soupeřivý až otevřeně útočný vůči jiným mužům. Nevnímá alternativy k výše popsanému životnímu stylu, jeho cílem je získat postavení, prestiž, bohatství a moc. Neanalyzuje motivy či záměry své partnerky (s výjimkou její věrnosti), nezabývá se předivem vztahů v rodině, bere je tak, jak jsou mu předkládány. Zabývá se spíše plány jak přetrumfnout protivníky. Nezamýšlí se příliš nad odlišným světem žen a jeho specifikami, ani nad ženskými hodnotami, spíše je podceňuje.

2. typ (s vyšší sociální inteligencí): Snaží se dobře zaopatřovat rodinu, avšak jeho tvrdost může být oslabena respektem k právům jiných, porozuměním jejich situaci, popřípadě i soucitem. Vnímá širší souvislosti, což jej vede k zvažování, popřípadě k uskutečnění jiných životních stylů. Analyzuje motivy a záměry své partnerky a rozumí jim, má přehled o předivu vzájemných vztahů v rodině, uplatňuje svůj vliv, chce rozhodovat. Zamýšlí se nad ženským světem a jeho hodnotami, které by také chtěl užívat.

Příklon k partnerovi 1. typu slibuje ženě větší přísun hmotných statků a méně mocenského zasahování do poměrů uvnitř rodiny. Ponechme na čtenáři, aby posoudil, kterému typu muže v historii lidstva dávaly ženy přednost. Zdá se, že poté, co se člověk narodí, nedostane se mu žádného institucionálního výcviku v sociální inteligenci (ve srovnání například s tréninkem hygienických návyků nebo matematiky).

Rodiče mají mnohdy do alespoň přijatelné úrovně sociální inteligence daleko a často nemají ani potřebné pedagogické znalosti. Navíc matka, která má sociální inteligence od přírody více, nebývá k systematictějšímu tréninku motivována a ani o něm neuvažuje. "Učení a výcvik" probíhá téměř bez výjimky spontánně a neuvědomovaně.

Při výchově často matky používají manipulaci a nepřejí si, aby děti porozuměly jejich pravým motivům. Zpravidla si ženy přejí mít své dítě poslušné, tedy potlačující svou touhu po samostatnosti, a snad ještě víc mít v dítěti zdroj sebeoceny. Matky tedy touží po tom, aby je dítě hodnotilo pozitivně a idealizovalo si je. A pokud jde o budoucnost, může se matka v skrytu duše obávat, že se dítě rozpoznávající její motivy emočních vazeb časem z jejího dosahu vysmekne úplně.

Učitelé ve škole si přejí mít poslušné žáčky či studentky, kteří se naučí, co mají, a nebudou jim příliš vidět do karet, registrovat jejich nedostatky a komplikovat jim život. Stát a jeho úředníci si rovněž přejí mít poslušného občana vzhlízejícího k úřadům s posvátnou bázní, a nikoliv kritika, který by rozuměl mechanismům moci, politiky a propagandy.

Zdá se tedy, že důvody pro mezery v mužském uvažování a chápání existují. Však také ještě bude o takových defektech sociální inteligence u mužů řeč.

Při práci s mužskou klientelou jsme identifikovali několik takových "slepých míst". Různí autoři zabývající se mužskou či otcovskou tematikou upozorňují na další takové nedostatky mužského vidění a uvažování. Jde o pozoruhodnou a přitom podivně zanedbávanou tematiku, která by zasluhovala důkladnější pozornost. Vybral jsem z dostupné (avšak nijak reprezentativní) literatury celkem 24 citací od 11 autorů a zkoncentroval volně přeloženou pasáž o "slepém místě" do co nejstručnějšího shrnutí. (Jde o 10 mužů a 1 ženu, 10 autorů tohoto století a jednoho autora století minulého, 10 autorů zahraničních a jednoho autora domácího, 8 autorů anglosaské proveniencce, 2 z německy mluvících zemí a jednoho Čecha, přičemž 8 autorů se zabývá problematikou přímo mužskou, 2 ženskou, 1 obecně lidskou).

Bližší analýza ukázala, že shrnutí lze roztrždit do tří okruhů: 1) požadavky a tlak společnosti, 2) vztah k matce, 3) vyšší poslání ženy a její lepší výbava.

Jde o první verzi této úvahy, která samozřejmě bude vyžadovat další doplnění a úpravy. Zdá se však, že tři identifikované okruhy "slepých míst" jsou základní a organicky propojené a že zůstanou zachovány i v dalších, propracovanějších verzích této studie.

Mezery v mužském uvažování a chápání

Požadavky a tlak společnosti: V historii lidstva přežily spíše ty společnosti, které dovedly muže využívat k zaopatřování, ať již prostřednictvím lovu, války, zemědělství, výroby či běžné výdělečné činnosti. Vládcí vždy své mnohdy přízemně realistické motivy zakrývali iluzivním "vyšším posláním". Nepotřebovali, aby si aktéři některé skutečnosti uvědomovali.

* Muži předem nevědí o dvojím standardu společnosti, tj. že ve většině osobních, sociálních a právních problémech nedostanou tutéž společenskou a institucionální podporu jako ženy - některým z nás to nedochází ani potom (A.R. Kipnis).

* Muži nevidí, že v roli, kterou jim společnost připravila, jsou skrytě zamontovány pasti výčitek, jimž nelze uniknout,

neboť dělají-li jedno, jsou ženami kritizováni, že nedělají to druhé; nevíme, že kritizujícím jde o vyvolání pocitů viny. (H. Goldberg)

* Muži si neuvědomují, že nevhodně přeceňují tělesné na úkor duševní. Nevíme, že by nám prospělo více tvořivosti, vnímavosti, smyslnosti na úkor výkonu, sportu a rutinního sexu. (P. Lauster)

* Muži si neuvědomují, že nevhodně přeceňují racionalitu na úkor emocionality. Nevíme, že v mnohých situacích je lépe méně logicky argumentovat a více empaticky naslouchat. (P. Lauster)

* Muži si neuvědomují, že potlačují důležité složky života, zejména city a potřeby, které jsou považovány za nemušské (lítost, smutek, závislost, nejistota atd.). Nevíme, že dáváme přednost tomu, co předepisuje mužská role, před plnějším duševním zdravím. (P. Lauster)

* Muži nevidí, že podbízivé označení "pán všeho tvorstva" zakrývá velmi smutný úděl služebníka. Nevidíme, že musíme dělat hodně věcí, které jsou v rozporu s našimi nejvnitřnějšími zájmy. (H. Goldberg)

* Muži u rozvodového soudu neznají jeho skryté mechanismy, rozložení sil a sympatií ani jiné důležité věci, dopouštějí se mnoha zbytečných omylů. Nevíme, že přecenění tradiční logiky a podcenění emocí a ženské lsti vede k prohře. (L. Kerpelman)

* Muži nevědí, že jejich vysoce postavení bratři jsou neskonale důvěřiví k libivě zdůvodněným žádostem (o finanční podporu, o změnu zákona, o doporučení publikace) představitelk militantních feministek, přičemž nejsou schopni vidět zhoubné důsledky své podpory. Nebo se tito vysoce postavení muži také mohou bát hněvu těchto žen. Nebo obojí. Nevíme, že vysoká míra mužských hormonů vede u jejich nositelů k černobílým emocím: vůči mužům projevují rivalitu a ostražitost, vůči ženám nastavují všeobíhající náruč. (Ch. H. Sommersová)

* Muži si neuvědomují, že hlavně myslí na to, aby partnerka nebyla nějakým způsobem nešťastná (jakoby jejich vyšším posláním bylo řešit všechny její problémy), a skoro vůbec ne na to, aby nebyli nešťastní oni. Nevidíme asymetrii, že problém ženy nás zneklidňuje víc než náš vlastní. (A.R. Kipnis)

* Muži většinou baží po zprávách o ubližování ženám, vůbec o nich nepochybují. Na druhé straně nevidí utrpení jiných mužů, i když ho sami způsobí. Cítí se povoláni do svaté války proti "nízkým pudům" jiných mužů a nevidí svoji bigotnost. (W. Farrell)

Vztah k matce: Tento primární vztah předurčuje, abychom hledali a viděli u žen také něco, co tam není, a zároveň neviděli něco, co tam je. Rozdíl mezi naším viděním a realitou je dán rozdílem mezi kvalitou vztahu matky k nám (jako jejím dětem) a kvalitou jejího vztahu k druhým lidem. Žel, tento rozdíl muži většinou nereflektují. A tak zpravidla vnímají partnerskou realitu zkresleně.

* Muži nevědí, že své původní hodnocení matky (očima malých dětí vše dovedla) přenášejí na jiné ženy a mají tendenci přeceňovat jejich vědomosti, dovednosti a výkonnost. (Bakalář 1))

* Muži nevědí, že původní zkušenost s matkou (která je nikdy neopustila, ani když se rozvedla) přenášejí na jiné ženy, a proto nevěří, že budou ženou opuštěni. Nevidíme signály konce vztahu (Bakalář).

* Muži nevědí, že původní důvěru k matkám (matky je v zásadních věcech skoro nikdy neklamaly) přenášejí na jiné ženy a chtějí jim věřit. Věříme, že nás ženy neklamou, že mluví pravdu. (Bakalář)

* Muži si neuvědomují, v jak nepřiměřeně velké míře jsou jejich životy soustředěny do vztahu k ženě a jí definovány. Nevíme, že kult ženy nám brání poznat svou vlastní, maskulinní podstatu a dosáhnout samostatné identity (S. Keen)

* Muži jsou přesvědčeni, že ve vztahu k ženě čerpají vše podstatné a důležité (potvrzení sama sebe, energii, lásku, slast apod.), neboť nedovedou čerpat z jiných autentičtějších zdrojů a neuvědomují si podobnost s upíry. Nejsme-li napojeni na ženu, máme pocit neúplnosti. (A.R. Kipnis)

* Muži nevědí, že i ženy mohou být klíčovými osobami v pokračování násilí, jak ukazuje studie krevní msty. Věříme, že násilí perpetuuje jen muži. (L. Watson)

* Muži nevědí, že pokaždé, kdy ženě zaimponují svou zdatností, nějakou svou schopností či dovedností, vyvolají v ní zároveň i spodní proud nevole, zlosti a zášti z toho, že sama není taková a že chce-li životní naplnění, musí být na někom závislá. Nevíme, že horší stránky 2) lidské povahy působí i u jinak milující ženy. (J.H. Moore)

Vyšší poslání ženy a její lepší vybavení: Také by bylo možno hovořit o využití úcty k mateřství jako nezpochybnitelného argumentu. Ženy se brzy naučí znát slepá místa mužů a využívají je stejně jako společenskou a institucionální podporu, které se mohou vždy nadít. Jsou biologicky naprogramovány především k propagaci svých genů, ostatní záležitosti pro ně nejsou již tak důležité. Kdo z mužů očekává něco navíc, bude zklamán. Muži jsou biologicky naprogramováni k témuž, avšak i ještě k dalším aktivitám. Vznik civilizace před 10 000 až 5 000 lety je podle některých autorů záležitostí mužských aktivit v rámci patriarchálního systému.

* Muži žijí v iluzi, že si své partnerky vybírají, avšak ve skutečnosti je tomu naopak, stejně jako u všech ostatních primátů. (J.H. Moore)

* Muži si neuvědomují cyklickou povahu života s takovou plností a intimitou jako ženy, které různé biologické cykly zakoušejí ve svém těle. Některé biologické stránky života můžeme znát jen z doslechu. (A.R. Kipnis)

* Muži nevědí, že jejich práce pro partnerku, pro rodinu je považována za samozřejmou povinnost, a stále očekávají nějaké uznání - nevědí, že upřímné uznání od partnerky nepřijde ani náhodou. (A.R. Kipnis)

* Muži nevědí, že se ženám nemohou trvaleji zavděčit, i když se o to stále snaží. Plasticky to tak ukázal A.S. Puškin v Pohádce o rybáři a zlaté rybce, a dále J.H. Moore srovnáním funkce hemisféry a integrovanosti mozku. Nevíme, že stav plné spokojenosti nenastane nikdy. (Puškin, Moore)

* Muži nevědí, že v dovednosti lhát, včetně lhát ve věci nevěry, jsou na tom hůře než ženy, nevíme, že a) žena má mnohem méně výčitek svědomí a b) že si lépe dokáže namluvit, že její konání je správné. (J.H. Moore)

* Muži nevědí, že je v jejich právech ženy zkracují s celkem klidným svědomím, neboť vrozená ženská morálka říká, že v ženských rukou je - prostřednictvím příští generace - blaho lidského rodu, vůči němuž pociťují závazek, vůči

jednotlivému muži však nikoli. Nevíme, že naše zaopatřování vede k blahu příštích generací zprostředkovanému agenturou naší partnerky. (A. Schopenhauer)

Materiál o tom, co muži nevědí, nabádá k zamyšlení. Přál bych si, aby průkopníci tohoto mapování v budoucnu našli další, zatím netušené a o to podstatnější souvislosti. Například nedávné zjištění biologa D.H. Skuse, související s výzkumem autismu, ukazuje na existenci genu spouštějícího kaskádu dalších genů, které jsou odpovědné za sociální empatii. Tento gen má být údajně u většiny mužů vypnut... Uplatnění poznatků může být jednou z cest k snížení míry lidského utrpení.

Poznámky:

1) Autor zde pouze shrnuje obecně známé interpretace z různých typů psychotherapeutické praxe do ucelenější podoby.

2) Nemusí vždy jít o horší stránky (pozn. překladatele).

Literatura autora článku:

Bakalář E., Novák D., Nováková, M.: Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné, Praha, Lidové noviny 1996

Buss D.: Evolutionary Psychology. The New Science of Mind, Boston Allyn & Bacon 1999

Odkazy:

[1] Bakalář, Eduard: Co ženy umění a muži nevědí. Sociální inteligence mužů a žen. Vesmír 8/1999, roč. 78 (129).

[X1] Vesmír. Přírodovědecký časopis Akademie věd České republiky. Nakl. Vesmír spol. s r.o., Na Florenci 3, 111 21 Praha 1. Šéfredaktor: doc. Ing. Ivan M. Havel, Ph.D. Jednatel: Mgr. Ivan Boháček, RNDr. Stanislav Vaněk. [M1].

[X2] Akademie věd České republiky.

[X3] FTP server časopisu Vesmír.